

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО”
(для магістрів)

МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства *Я. О. Добідовською*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства (протокол № 2 від 02.10.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Добідовська Я. О. Навчальна програма дисципліни “Європейське право” (для магістрів). – К.: МАУП, 2008. – 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Європейське право”, теми рефератів, питання для самоконтролю, а також список літератури.

Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Зародження європейського права пов'язане зі створенням на континенті Ради Європи у 1949 р. В подальшому його розвиток був відзначений такими віхами створення об'єднань:

- 1) Європейського об'єднання вугілля та сталі (1951 р.);
- 2) Європейського економічного співтовариства та Євроатому (1957 р.);
- 3) Європейського Союзу (1992 р.), що був реформований у 1997 р.

Знання європейського права для юристів, як і для інших фахівців, що працюють в галузі зовнішніх відносин, є нагальним тому, що в більшості випадків своєї діяльності українці пов'язані з інтеграційними процесами, які відбуваються у Європі, з відносинами, що має Європа з іншою частиною світу.

Мета вивчення дисципліни — надати студентам відповідний рівень знань у галузі права Європейського Союзу та Європейських Співтовариств, достатній для усвідомлення значення регіональної інтеграції держав Європи та необхідності її подальшого розвитку; здійснювати професійну діяльність в установах, діяльність яких пов'язана з прогресивним розвитком українського законодавства; проводити глибокий історичний, правовий, економічний аналіз європейських та світових інтеграційних процесів, учасником яких є Україна; кваліфікована юридична оцінка економічної та політичної ситуації в Україні для прогнозування можливих шляхів її покращання.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- отримання теоретичних знань щодо первинних та вторинних джерел європейського права; понятійного апарату системи європейського права; принципів, на яких ґрунтується система європейського права та співробітництво європейських держав;
- оволодіння принципами функціонування європейських інституцій та органів Європейського Союзу; правових та політичних основ інтеграції та посиленого співробітництва європейських держав;
- вивчення специфічного механізму забезпечення прямої дії та обов'язкової сили норм європейського права та механізму їх реалізації.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль II. Поняття та основні категорії права Європейського права
1	Вступ до Європейського права
2	Створення Європейських Співтовариств та становлення Європейського права
3	Поняття, особливості, структура та джерела Європейського права. Сфера дії Європейського права
4	Право Співтовариства та національне право
5	Механізм прийняття рішень Європейських Співтовариств та Європейського Союзу
	Змістовий модуль II. Інституції ЄС та основні галузі ЄС
6	Інститути та органи Європейських Співтовариств та Європейського Союзу
7	Засоби судового захисту в праві Співтовариств
8	Розширення ЄС та поглиблення інтеграційних процесів
9	Митне Європейське право
10	Податкове Європейське право
11	Конкурентне Європейське право
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО”

Змістовий модуль I. Поняття та основні категорії Європейського права

Тема 1. Вступ до Європейського права

Зародження та розвиток ідей Європейської Єдності.

Витоки європейської ідеї. Панєвропеїзм ХХ ст. Європа на шляху інтеграції. Передумови виникнення Європейських Співтовариств. Ідеї Моне. План Шумана. Основна характеристика плану Шумана. Європейське право та європейська єдність

Література [14; 20–22; 28; 29; 31; 32; 35; 59; 61; 63]

Тема 2. Створення Європейських Співтовариств та становлення Європейського права

Паризький договір 1951 р. про створення Європейського об'єднання вугілля та сталі. Характеристика Договору про заснування Європейського Об'єднання вугілля та сталі. Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства та свобода руху товарів. Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства та свобода руху капіталів. Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства та свобода руху осіб. Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства та свобода руху послуг. Європейське Співтовариство з атомної енергії та його правовий статус. Маастрихтський договір та правова природа Європейського Союзу. Амстердамський договір та реформа Європейського Союзу. Система договорів про приєднання. Уніфікаційний Акт 1986 р. Договір про створення Європейського економічного простору 1992 р. Ніццький договір 2000 р.

Література [5–8; 12; 14; 19–22; 28–32; 36; 39; 40; 43; 58; 59; 70]

Тема 3. Поняття, особливості, структура та джерела Європейського права Союзу. Сфера дії Європейського права

Поняття та визначення Європейського права.

Співвідношення європейського права та права Європейського Союзу. Система джерел європейського права.

Нормативно-правові акти Євросоюзу. Первинне законодавство ЄС. Дія в просторі та часі первинного законодавства. Похідне законодавство ЄС. Типові акти вторинного законодавства. Нетипові акти вторинного законодавства. Судові рішення як джерело Європейського права.

Література [5; 8; 20–22; 27; 28; 31; 32; 40; 66; 67; 70–72]

Тема 4. Право Співтовариства та національне право

Співвідношення Європейського права з національним правом держав-членів.

Розподіл повноважень між Співтовариством та державами-членами.

Пряма дія Європейського права.

Принцип пропорційності та субсидіарності в Європейському праві. Розподіл повноважень між Співтовариством та державами-

членами. Виключна юрисдикція Європейського права. Конкуруюча юрисдикція Європейського права. Паралельна юрисдикція Європейського права. Пряма дія Європейського права та умови її набуття
Література [5; 8; 20–22; 28; 31; 32]

Тема 5. Механізм прийняття рішень Європейських Співтовариств та Європейського Союзу

Поняття “рішення”. Класифікація рішень. Процедура спільного прийняття рішень. Основні етапи прийняття рішень.

Основні види процедур, що застосовуються при прийнятті основних нормативно-правових актів ЄС. Консультативна законодавча процедура ЄС. Процедура співробітництва. Процедура позитивного спільного погодження.

Література [4; 5; 8; 13; 20–22; 28; 30–32; 54]

Змістовий модуль II. Інституції ЄС та основні галузі ЄС

Тема 6. Інститути та органи Європейських Співтовариств та Європейського Союзу

Статус Європейської Ради. Компетенція Європейської Ради. Рада ЄС та її роль у системі інститутів Співтовариства і Союзу.

Європейська Комісія та її структура. Відповідальність Європейської Комісії. Статус Європейської Комісії. Повноваження Європейської Комісії. Порядок роботи та прийняття рішень Європейської Комісії.

Повноваження та структура Парламенту. Форми участі Парламенту в нормотворчій діяльності. Статус Європейського парламенту. Парламентські вибори.

Література [4; 5; 8; 12; 13; 20–22; 28; 30–32; 43; 54–56]

Тема 7. Засоби судового захисту в праві Співтовариств

Засоби судового захисту в праві Співтовариств: прямі дії та непрямі дії.

Основні принципи та правила судового провадження. Суд ЄС та його місце в системі інститутів Співтовариства та Союзу. Взаємини Суду ЄС, суду першої інстанції та судових палат. Розподіл повноважень між Судом ЄС та Судом першої інстанції. Порядок формування Суду Європейських співтовариств. Справи прямої та непрямої юрисдикції, що розглядаються судами. Порядок винесення рішень судом ЄС.

Опосередковане оскарження та преюдиціальна процедура.

Література [5; 8; 20–22; 27; 28; 30–33; 38; 40; 54; 57]

Тема 8. Розширення ЄС та поглиблення інтеграційних процесів

Питання поглиблення інтеграції. Біла книга про управління об'єднаною Європою. “Постійні переговори”: нова інституційна реформа.

Хартія фундаментальних прав Європейського Союзу. Міжурядова конференція 2000 р. та Ніщцька угода.

Розширення ЄС та договір про приєднання. Ніщцька угода: загальна характеристика.

Розширення ЄС та вступ нових членів у 2004 р. Перспективи інституційної реформи. Конституція ЄС.

Наслідки розширення ЄС для України. Україна та Європейський Союз.

Література [2; 3; 5; 9–11; 16–19; 23; 44–53]

Тема 9. Митне Європейське право

Поняття митного права. Джерела митного права. Митні збори. Податки з обороту. Акцизи. Митний Союз: мета створення та напрямки діяльності.

Опосередковане оподаткування. Митні формальності під час ввезення товарів на митну територію європейського союзу.

Єдиний Митний Тариф та норми, що його регулюють у ЄС. Вилучення та особливі категорії товарів в ЄМТ. Тлумачення єдиної номенклатури ЄМТ. Правила походження. Митниця та митний контроль.

Література [8; 20–2; 24; 31]

Тема 10. Податкове Європейське право

Поняття податкового Європейського права.

Джерела податкового права. Поняття податкової системи.

Види податків. Правове регулювання податків. Директиви в системі джерел податкового Європейського права. Правове регулювання податку на додану вартість у ЄС. Правове регулювання прямих податків у ЄС.

Література [8; 20–22; 24; 27; 31; 34; 58]

Тема 11. Конкурендне Європейське право

Основні цілі політики Європейського Союзу щодо вільної конкуренції.

Основні характерні риси права вільної конкуренції Європейського Союзу.

Заборона угод, що порушують конкуренцію на ринку.

Горизонтальні угоди. Вертикальні угоди.

Заборона зловживання домінуючим положенням на ринку. Проблема контролю за “поглинаннями” чи концентраціями підприємств у межах ринку європейських співтовариств. Заборона державам надавати підприємствам спеціальні чи виключні права, що порушують принцип вільної конкуренції.

Література [8; 20–22; 24; 31; 34]

Теми рефератів

1. Передумови виникнення ідеї європейської єдності та її вплив на формування інтеграційних процесів у Європі.
2. Поняття “Європейське право”.
3. Характеристика трьох стовпів Європейського Союзу.
4. Правовий статус Європейського Союзу та Європейського Співтовариства.
5. Правова характеристика основних джерел Європейського права.
6. Договори, що укладаються Співтовариством як джерело Європейського права.
7. Договори, що укладаються державами-членами як джерело Європейського права.
8. Принцип прямої дії у Європейському праві.
9. Принцип верховенства права Співтовариства.
10. Принцип субсидіарності у Європейському праві.
11. Основні види прийняття рішень у Європейському Союзі.
12. Процес вироблення політичних напрямів у ЄС.
13. Правова характеристика співвідношення права Співтовариства та держав-членів ЄС.
14. Правова характеристика Європейського Парламенту.
15. Правова характеристика Європейської Ради.
16. Правова характеристика Європейської Комісії.
17. Європейська комісія як орган управління справами Співтовариства та Союзу.
18. Правова характеристика Ради ЄС.

19. Принцип єдності інституціональної системи ЄС.
20. Поняття та різновиди органів та інститутів ЄС.
21. Роль та місце Ради ЄС у системі інститутів ЄС.
22. Європейська Комісія: загальна характеристика.
23. Суд ЄС: склад та структура.
24. Порядок судочинства в Суді ЄС.
25. Виконання Судом ЄС функцій конституційного Суду.
26. Ніщцька угода 2001 р.
27. Правові наслідки прийняття Єдиного Європейського акта.
28. Ніщцький договір та правові наслідки розширення ЄС.
29. Комітет регіонів: статус, роль, значення.
30. Європейська рахункова палата. Порядок діяльності та повноваження.
31. Загальна характеристика митного Європейського права.
32. Конкурентне Європейське право: основні принципи функціонування.
33. Комітет по соціальній політиці: загальна характеристика.
34. Державний сектор та право конкуренції: основні правові аспекти.
35. Процесуальні норми в конкурентному Європейському праві.
36. Оцінювання митної вартості товарів у законодавстві ЄС.
37. Правове регулювання індивідуальних акцизів у ЄС.
38. Вступ України до ЄС: перспектива набуття членства та критерії вступу.

Питання для самоконтролю

1. Передумови виникнення Європейського права.
2. Три організаційні моделі інтеграційних процесів в Європі.
3. План Шумана.
4. Ідеї Моне.
5. Роль Європейського Союзу в регулюванні європейської інтеграції.
6. Європейське право — багатозначне поняття.
7. Три опори права ЄС.
8. Загальна характеристика Європейського Економічного Співтовариства.
9. Загальна характеристика Євроатома.
10. Пряма дія права ЄС.
11. Aquis Communautaire.

12. Первинне законодавство ЄС.
13. Похідне законодавство ЄС.
14. Статус Європарламенту.
15. Статус Європейської Комісії.
16. Статус Європейської Ради.
17. Відмінність між Європейською Радою та Радою Європи.
18. Поняття та структура Європейського права.
19. Характерні риси правосуб'єктності ЄС згідно з Римським договором.
20. Зближення законодавства відповідно до Договору про створення ЄЕС.
21. Договір про злиття 1965 р. та його вплив на європейську інтеграцію.
22. Єдиний Європейський акт та зміни в діяльності Співтовариств, повноваженнях їх інститутів.
23. Маастрихтський договір та створення Євросоюзу.
24. Громадянство Євросоюзу.
25. Договірний механізм Європейського права.
26. Договірно-правова регламентація головних засад Європейського Союзу.
27. Акти інститутів ЄС.
28. Акти Євросоюзу.
29. Принцип субсидіарності.
30. Принцип пропорційності.
31. Шенгенські домовленості в правопорядку ЄС.
32. Рішення Variola/S. P. Administratione italiana delle Finanze від 10 жовтня 1973 р.
33. Рішення Staatliche Verwaltung/S. P. Simmenthal від 9 березня 1978 р.
34. Рішення Andrea Frankovich/Italienische Republik від 9 листопада 1995 р.
35. Декларація про застосування актів Співтовариства (додаток до Маастрихтського договору).
36. Процедури прийняття актів інститутами ЄС.
37. Спрощена процедура прийняття рішень з питань законодавчого характеру згідно з Амстердамським договором.
38. Консультативна процедура при прийнятті нормативно-правових актів ЄС.
39. Інституційний механізм Європейського права.

40. Правове регулювання зовнішніх зносин Євросоюзу.
41. Реформування інститутів Євросоюзу.
42. Європейський парламент та Ніщцька угода.
43. Роль Європейської Комісії в здійсненні міжнародних зв'язків.
44. Судові установи ЄС.
45. Основні положення судової реформи згідно з Ніщцьким договором.
46. Позови про бездіяльність.
47. Позови про заподіяння шкоди.
48. Бюджетна процедура.
49. Вільний рух товарів у ЄС.
50. Вільний рух капіталів у ЄС.
51. Позови про законність.
52. Вільний рух послуг у ЄС.
53. Вільний рух робочої сили у ЄС.
54. Структура Суду ЄС.
55. Статус суддів.
56. Комітет Регіонів.
57. Палата аудиторів.
58. Справа Casis de Dijon.
59. Європейське Співтовариство — суб'єкт міжнародного права.
60. Правова природа співробітництва Євросоюзу з міжнародними організаціями та третіми країнами.
61. Правові та політичні чинники співробітництва України з Євросоюзом.
62. Угода про партнерство та співробітництво й головні напрями співпраці між Україною та ЄС.
63. Розширення ЄС та критерії до майбутніх країн членів відповідно до Ніщцького договору.
64. Принципи митного союзу ЄС.
65. Митне Європейське право та національне право держав-членів ЄС.
66. Резервні методи визначення митної вартості.
67. Митні режими в ЄС.
68. Інтегрований тариф ЄС.
69. Принцип пропорційності в податковому Європейському праві.
70. Принцип субсидіарності в податковому Європейському праві.
71. Рішення Суду ЄС у системі джерел податкового права ЄС.

72. Правові засади в системі “власних ресурсів” ЄС.
73. Правове регулювання індивідуальних активів у ЄС.
74. Правовий механізм гармонізації податкового законодавства в державах-членах ЄС.
75. Невикривлена конкуренція в ринковій економіці — основоположний елемент у ЄС. Порівняння з американською моделлю Акта Шермана.
76. Норми конкурентного права, що застосовуються до приватних підприємств.
77. Заходи, що еквівалентні кількісним обмеженням щодо імпорту чи експорту.
78. Застосування конкурентних норм ЄС до публічних підприємств.
79. Політика ЄС у сфері державної допомоги.
80. Погоджувальна процедура та право вето.
81. Копенгагенські домовленості.
82. Розширення ЄС.
83. ЄС та Україна: правова характеристика.
84. Захист прав людини в ЄС.
85. Горизонтальні та вертикальні домовленості.
86. Горизонтальні та вертикальні угоди в конкурентному праві ЄС.
87. Угоди про асоціацію.
88. Конституція ЄС.
89. Контроль за злиттям підприємств.
90. Комітет постійних представників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: У 2 кн.* — К., 2001.
2. *Бирюков М. М. Международно-правовые аспекты ассоциированного членства в Европейском Экономическом Сообществе: Автореф. дис. канд. юрид. наук.* — М., 1981.
3. *Бураковський І., Немиря Г., Павлюк О. Україна і європейська інтеграція // Політика і час — 2000. — № 3–4.*
4. *Гоці Сандро. Урядування в об'єднаній Європі.* — К., 2003.

5. *Дмитрієв А. І., Муравйов В. І.* Міжнародне публічне право. — К., 2000.
6. *Европейская интеграция, большая гуманистическая Европа и культура* / Под ред. Глухарева. — Л.; М., 1998.
7. *Европейский Союз. Федералистические концепции европейского строительства.* — М., 1996.
8. *Европейское право: Учеб. для вузов* / Под общ. ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. М. Энтина — М., 2000.
9. *Ефективно відстоювати національні інтереси.* Промова Президента України Л. Кучми на зустрічі з учасниками наради послів України в європейських державах // Політика і час. — 2000. — № 7–8.
10. *Забігайло В.* Право України в контексті його апроксимації до права Європейського Союзу // Українсько-європейський консультативний центр з питань законодавства (ІШПІАК): Інформ. бюл. центру. — 2000. — № 4.
11. *Каніца Ю.* Наближення законодавства України до законодавства ЄС відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво між Європейським Союзом та Україною: цілі та методи // Укр. правовий часопис. — 1998. — № 2.
12. *Костенко М. Л., Лавренова Н. В.* ЕС после Маастрихта: федерация, конфедерация или международная организация // Государство и право. — 1994. — № 4.
13. *Крылова Н. С.* Европейский парламент: (Правовой статус). — М., 1987.
14. *История европейской интеграции (1945–1994)* / Под ред. А. С. Намазовой, Б. М. Эмерсона. — 1995.
15. *Ляут Г. Й.* ЕС і країни, що розвиваються: нові стратегії співробітництва // Німеччина. — 1994. — № 4.
16. *Муравйов В. І.* Правові аспекти співробітництва України з європейськими економічними структурами // Суверенітет України і міжнародне право. — К., 1995.
17. *Муравйов В. І.* Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами (теорія і практика). — К., 2002.
18. *Набрала чинності Угода з ЄС* // Уряд. кур'єр. — 1996. — № 22–23.
19. *Ницький договір та розширення ЄС.* — К., 2001.

20. *Опришко В. Ф., Омельченко А. В., Фастовець А. С.* Право Європейського Союзу. Загальна частина. — К., 2002.
21. *Основы права Европейского Союза: Учеб. пособие* /Под ред. С. Ю. Кашкина. — М., 1997.
22. *Петров Р. А., Опейда З. Й. та ін.* Вступ до права Європейського Союзу: Навч. посіб. — Донецьк, 2001.
23. *Посібник з питань імплементації Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством.* — К., 1999.
24. *Право Европейского Союза: Правовое регулирование торгового оборота: Учеб. пособие* / Под ред. В. В. Безбаха, А. Я. Капустина, В. К. Пучинского. — М., 1999.
25. *Проді Р.* Задум об'єднаної Європи. — К., 2001.
26. *Раданович Н. М.* Про критерії відповідності національної юридичної практики нормам Конвенції про захист прав і основних свобод людини // Практика Європейського Суду з прав людини. Рішення. Дослідження. Нормативні акти. — Л., 2000. — № 4.
27. *Суд Европейских Сообществ: Избр. решения.* — М., 2001.
28. *Татам А.* Право Европейского Союза: Підручник: Пер. з англ. — К., 1998.
29. *Тоді Ф.* Нарис історії Європейського Союзу. — К., 2001.
30. *Топорнин Б. Н.* Европейские сообщества: право и институты. — М., 1993.
31. *Топорнин Б. Н.* Европейское право: Учебник. — М., 1999.
32. *Хартли Т. К.* Основы права Европейского сообщества. Введение в конституционное и административное право Европейского Сообщества: Пер. с англ. — М., 1998.
33. *Хорольский Р. Б.* Судовий прецедент як джерело права Європейського співтовариства: / Відп. ред. В. Я. Тацій // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. — Вип. 39. — Х., 1999.
34. *Чеботарьова Н. Д.* Антидемпинговая практика ЕЭС. — М., 1982.
35. *Чубарьян А. О.* Европейская идея в истории. — М., 1987.
36. *Шебанов А. Н.* Европейское объединение угля и стали. — М., 1968.
37. *Штадтмюллер Е.* Проблемы и перспективы развития Европейского Союза. Польша и ЕС // Акт. пробл. Европы. — 2000. — № 3.
38. *Энтин М. Л.* Суд европейских сообществ: правовые формы обеспечения западноевропейской интеграции. — М., 1987.

39. *Hartley T. C.* Constitutional and institutional aspects of the Maastricht agreement. // International and Comparative Law Quartely. — 1993. — Vol. 42. — Part 2.
40. *Robertson H.* European institutions. Cooperation, integration, unification. — L., 1973.
41. *Tempini N.* Fortress Europe: EC External Trade Relations and New Protectionism. — PNL Press, 1990.
42. *The external relations of the EC — the economic and political role of the Community* // Delegation of the Commission of the EC in Austria. — Alpbach, 1992.
43. *Единый* Европейский Акт. Договор о Европейском Союзе. — М., 1994.
44. *Питання діяльності Української частини Комітету з питань співробітництва між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом): Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 1998 р.* // Уряд. кур'єр. — 1998. — № 139–140.
45. *Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Союзом і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом): Указ Президента України від 24 лютого 1998 р.* // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 8. — Ст. 296.
46. *Про затвердження Положення про Міжвідомчу координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1998 р.* // Офіц. вісн. України. — 1999. — № 33. — Ст. 1734.
47. *Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 червня 1998* // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 24. — Ст. 870.
48. *Про концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 р.* // Офіц. вісн. України. — 1999. — № 33. — Ст. 1734.
49. *“Про основні напрямки зовнішньої політики України”:* Постанова Верховної ради України від 2 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 37.
50. *Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7, 11*

до Конвенції // Закон України від 17 липня 1997 р. — 1997. — № 40. — Ст. 263.

51. *Спільна* позиція по відношенню до України // Делегація Європейської Комісії. — К., 1995.
52. *Спільна* стратегія Європейського Союзу щодо України // Політика і час. — 2000. — № 3–4.
53. *Угода* про партнерство та співробітництво. Повний текст угоди, підписаної між Європейським Союзом та Україною в Люксембурзі 16 червня 1994 р. // Делегація Європейської Комісії в Україні. — К., 1995.
54. www.europa.eu.int
55. www.europarl.eu.int
56. www.ue.eu.int
57. www.curia.eu.int
58. *Толстомятенко Г. П.* Европейское налоговое право. — М., 2001.

Додаткова

59. *Алексеев Д. М., Михайлов А. П.* Европейское объединение угля и стали. — М., 1961.
60. *Арах М.* Европейский Союз. Видение политического объединения. — М., 1998.
61. *Аречага З. Х.* Современное международное право. — М., 1983.
62. *Барановский В. Г.* Западная Европа. Военно-политическая интеграция. — М., 1988.
63. *Беляев С. А.* О концепции “европейского правового пространства” // Сов. государство и право. — 1991. — № 7. — С. 120–124.
64. *Бусыгина И. М.* Теория и практика европейского регионализма // Кентавр. — 1993. — № 6.
65. *Глухарев Л. Н.* Европейские сообщества: в поисках новой стратегии. — М., 1990.
66. *Кузина З. И.* Европейское экономическое сообщество и Африка. — М., 1976.
67. *Лукашук И. И.* Международная организация, как сторона в международных договорах // Сов. ежегодник междунар. права. 1959. — М., 1960.
68. *Маргиев В. И.* К вопросу о юридической природе внутреннего права международных организаций // Сов. ежегодник междунар. права. 1980. — М., 1981.

69. *Матеріали* міжнародної конференції “Україна – Європейський Союз: зовнішньоекономічна діяльність і перспективи співробітництва. – К., 1995.
70. *Регіональна політика: європейський погляд // Уряд. кур’єр.* – 2000. – № 167.
71. *Сиджански Д.* Федералистское будущее Европы. От Европейского Сообщества до Европейского Союза. – М., 1998.
72. *Федерация в зарубежных странах.* – М., 1993.
73. *Фещенко А. С.* Наднациональность в деятельности международных организаций // Сов. ежегодник междунар. права. – 1987. – М., 1988.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Європейське право”.....	4
Зміст дисципліни “Європейське право”.....	4
Список літератури	12

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Везеренко</i>
Редактор	<i>Т. М. Коліна</i>
Комп'ютерне верстання	<i>М. І. Фадеева</i>

Зам. № ВКЦ-3626
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП